

La Femosa

Revista d'opinió i informació local

ARTESA DE LLEIDA, març - abril de 2004

núm. 209

PRIMAVERA

.....

Ets només uns moments, potser un moment tot sol,
quan la terra s'exalta nova i pura,
i es torna l'esperit el d'una criatura,
i amarat de bellesa, d'amor, d'aire, de sol,
en la joia mateixa del món es transfigura.

Marià Villangómez

(Terra i somni)

Consell de redacció

Felip Domènech i Costafreda
Josep Gallart i Fernández
Francesc Gallart i Fernández
Lluís Gil i Fontanet
Ricard Pons i Pico
Maria Serra i Domènech
Ramon Serra i Batlle
Eulàlia Solà i Miró

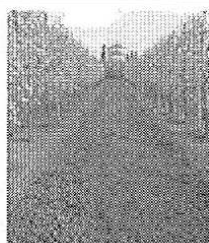
Col·laboradors

Assemblea Aturem la Guerra
Cèlia Argilès i Andrés
Alba Bosch
Adolf Costafreda i Castillo
Felip Domènech Costafreda
Neus Falcó i Manonelles
Laura Farran i Botargues
Lluís Gil i Fontanet
Felip Gallart i Fernández
Josep Gallart i Fernández
Pau Marqués
Pere Mas
M. A. Navarro i Solé
Jordi Niubó i Nosas
Ramon Serra i Batlle
Carme Sirvent Garcia
Eulàlia Solà i Miró

Fotógraf

Ramon Serra i Batlle

Els arbres florits
ens indiquen que
ha arribat la
primavera

Els articles que apareixen a les
planes de La Femosa reflecteixen
únicament l'opinió de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

Índex

El Reportatge	4
<i>Ramon Serra</i>	
Pòrtic	5
Actualitat Artesenca	6
<i>Cèlia Argilès</i>	
Imatges de l'Actualitat Artesenca	10
<i>Ramon Serra</i>	
La cuina d'abans	12
<i>Adolf Costafreda</i>	
Nosaltres	13
<i>Alba Bosch</i>	
Mots encreuats	14
<i>M. A. Navarro</i>	
Carnaval 2004	15
<i>Ramon Serra</i>	
«My way» a la meua manera	18
<i>Felip Domènech</i>	
Brindis al sol	19
<i>Laura Farran</i>	
Reconeixement al C.F. Artesa	20
<i>La Redacció</i>	
Amb poques paraules	21
<i>Felip Gallart</i>	
L'11-S i l'11-M i les seves causes	22
<i>Assemblea Aturem la Guerra</i>	
Sortida a Montblanc	23
<i>Junta de la Femosa</i>	
Estimat Miquel	24
<i>Eulàlia Solà</i>	
Conflicte lingüístic	27
<i>Pau Marqués</i>	

EL REPORTATGE

La Mercè ha fet 100 anys

Ramon Serra

Imatges de l'aniversari de la Mercè Vilalta

L'11 de març de 2004 passarà a la història com un dia molt trist. El terrible atemptat de Madrid que va causar més de dues-centes víctimes i més de mil ferits va deixar tot el país trasbalsat. El terrorisme, altre cop, va commocionar el món amb un acte que no té cap justificació. Milers de famílies han de plorar els seus morts i ferits, per culpa d'un grup de criminals que, sota l'excusa de respondre al terror dels països occidentals -USA, Gran Bretanya, Espanya i tots aquells que van donar suport a la Guerra D'Iraq- van atemptar contra víctimes indefenses. Des de les pàgines d'aquesta revista volem expressar el nostre més ferm rebuig contra aquest atemptat i contra tota forma de violència i el suport incondicional a les víctimes que han patit aquesta barbàrie.

L'atemptat deixà al descobert de forma impúdica la infinita capacitat dels humans de cometre malvestats i, també, la terrible indefensió que tots patim. Sembla com si enlloc estiguéssim ja segurs del tot, com si, de cop, tots els llocs esdevinguessin perillosos i susceptibles de ser objectiu d'algun foll. Tots estem al punt de mira.

Després van venir els lamentables fets de manipulació informativa que van precedir les eleccions generals del 14 de març. Manifestacions de repulsa dels atemptats. I també manifestacions de repulsa contra l'ús partidista de la informació amb què el govern del PP va intentar embolicar la troca. Van transmetre una informació tergiversada i interessada sobre els causants dels atemptats que va crear un clima de confusió que es va interpretar, i això els passà factura a les urnes, com un intent interessat d'influir a les urnes. I ho van pagar car, molt car. Ara són a l'oposició. I és que, afortunadament, la gent no és tan estúpida com alguns la fan.

SANTAAGATA (05-02-04)

El dia 5 de febrer, Sant Àgata, l'Associació de Dones va organitzar una sèrie d'actes per tal de commemorar aquesta diada.

Val a dir que l'acte principal, amb més assistència de dones, va estar el sopar de germanor que es va fer a la Sala de La Llar del Poble el dissabte dia 31 de gener, i que fou servit pel *càtering* de l'Hostal Vell.

El mateix dia de Santa Àgata, es va celebrar la Santa Missa, amb processó amb la imatge i acte seguit es va fer un berenar de coca i xocolata.

HOMENATGE A LA CENTENÀRIA MERCÈ VILALTA BESORA (20-02-04)

El passat dia 20 de febrer de 2004, complia 100 anys, la Sra. Mercè Vilalta Besora, essent actualment la segona artesenca que viu al nostre municipi i passa dels cents anys. Per tal de commemorar aquesta data, va tenir lloc al seu domicili del carrer dels Gallarts, 48, un petit homenatge que li va retre el Departament de Benestar Social de la Generalitat, amb el lliurament d'un petit record, i en el qual hi va assistir l'alcalde de la població, que li va fer lliurament d'un ram de roses, que posà així una nota de color a la festa. Els familiars, evidentment, també hi van voler estar presents, i d'aquesta manera felicitar massivament la seva àvia, que gaudeix encara de molt bones facultats.

Enhora bona padrina, i que en pugueu complir molts més.

EN JORDI ORO ACTUA A L'ESCORXADOR (20-02-04)

En Carles Yuste *Beethoven*, en Jordi Oro i en Josep Borrell *Xerric*, van actuar al Cafè del Teatre de l'Escorxador de Lleida.

Les seves veus i la seva música van arribar al cor de tots els assistents i van aconseguir que la

gent s'ho passés d'allò més bé. S'intentava en aquest acte recordar als cantautors de la transició que sens dubte pel nostre país van ser molt importants.

CARNESTOLTES 2004 (21-02-04)

Amb un intent de recuperar la festa del Carnestoltes, i aconseguir que un cop disfressats els artesencs i artesenques s'ho passin d'allò més bé, es va organitzar una festa que prometia ser bastant lluïda.

La participació de la gent, però, és en aquests casos decisiva, i per sort, va estar força exitosa. Els actes, podem dir que es van iniciar amb un concurs de cartells que els nens i nenes del municipi podien portar a Casa la Vila. Dels 13 cartells recollits, que anunciaven aquesta celebració en va resultar guanyadora la nena Ares Mateu Garròs, s'hi bé es van aprofitar tots els dibuixos, per a anunciar la festa.

A banda d'aquest petit concurs de cartells, altres actes de la festa del *CARNAVAL 2004* d'Artesa de Lleida, van ser els següents:

- A 2/4 de 5 de la tarda, concentració a la Pista Polisportiva de totes les disfresses.
- A les 5 de la tarda, jocs i cucanyes, per grans i petits, on es va proclamar com a joc emblemàtic, el "*tir de pinyol d'oliva arbequina amb la boca*".
- Seguidament es va donar un berenar de coca amb xocolata, i el *Pregó del REI CARNESTOLTES* es va haver de fer dins de la Sala de la Llar del poble, per problemes de so. Seguidament, una gran xiulada va iniciar la tradicional *crema del REI DEL CARNESTOLTES*.
- A les 6 de la tarda, Rua pels carrers del poble, acompanyats pels *grallers d'Artesa i el grup de percussió FESTA'M-TAM*.
- A les 7 de la tarda, ball a càrrec de *SO MOBIL*, concurs de disfresses a la Sala de la Llar del poble i lliurament de premis a les

disfresses guanyadores. També es va lliurar el premi a la persona guanyadora de la confecció del rètol del Carnestoltes 2004.

- A partir de 2/4 d'1 de la nit gran *Ball de Disfresses*, a càrrec de *TETE PRODUCTIONS*, organitzat per l'*Associació de Joves Artesa de Lleida*. L'entrada al ball va ser gratuïta per a tots els disfressats, i els no disfressats van haver de pagar 5 euros. Hi havia servei de bar.

L'AJUNTAMENT REGULA LA INSTAL·LACIÓ DE FIRETES

El ple de l'Ajuntament del dia 26 de febrer, va aprovar els requisits d'instal·lació d'estructures no permanents o des-muntables, en espais oberts: circs, varietats i folklore, atraccions de fira, espectacles zoològics...

Per tal de regularitzar i tenir una major seguretat en el procediment de concessió d'autoritzacions municipals per a l'establiment d'estructures no permanents o desmuntables, en espais oberts, es va acordar per unanimitat, que tot sol·licitant ha d'aportar la següent documentació:

- Projecte, memòria o qualsevol altre document que acrediti les característiques de l'atracció o carpa desmuntable
- Certificació visada pel Col·legi d'Enginyers Industrials on s'acrediti que la carpa o atracció desmuntable, reuneix les òptimes condicions de seguretat en l'estructura i en el seu funcionament, i també es garanteixi la màxima seguretat dels usuaris i públic assistent.
- Butlletí d'instal·lacions elèctriques visat pel Departament d'Indústria.
- Una pòlissa de responsabilitat civil, amb la prima en vigor, i amb una cobertura de 300.506,05 euros de capital mínim, i 150.253,03 euros mínim per accident o sinistre.
- Fotocòpia de l'IAE al corrent de pagament o en cas d'estar exempts, document o certificat que acrediti l'alta en l'IAE.

- En cas d'animals, declaració de nucli zoològic

Es dipositarà una fiança de 60,10 euros, per a garantir que el solar on s'instal·larà l'estructura queda, una vegada desmuntada en perfectes condicions a tots nivells: pavimentació, instal·lacions varies : aigua, llum,... i també a nivell d'higiene.

Amb aquesta mesura es vol vetllar per una correcta instal·lació i una major seguretat d'aquests estructures que de tant en tant vénen al municipi, sobretot per la Festa Major.

VENA. TROBADA DE PUNTAIRES (14-03-04)

El diumenge 14 de març, el nostre poble es va convertir per cinquena vegada en el lloc de retrobament de grups de puntaires arribades d'arreu de Catalunya, i fins i tot de fora del territori català.

L'*Associació de Puntaires*, amb la col·laboració de l'*Associació de Dones* i de l'*Ajuntament* van convertir el carrer Europa en el lloc de trobada. Totes les participants, (més de quatre-centes) van ser rebudes amb un esmorzar, i poc a poc van anar agafant el lloc reservat per tal de poder fer anar els boixets. La gent va poder gaudir d'aquesta habilitat i a més es va poder veure algunes de les obres fetes per les puntaires del nostre poble, que van ser exposades en un dels magatzems del carrer Europa.

Tot plegat va finalitzar a 2/4 de 2 del migdia.

ELECCIONS GENERALS (14-03-04)

El dia 14 de març, es van celebrar eleccions generals a tot el territori estatal. Es tractava d'escollir els diputats i senadors que al llarg dels propers 4 anys, ocuparan les cadires del Parlament estatal. El nostre poble, podem dir en línies generals que va seguir la mateixa dinàmica en els vots i el seu recompte que la majoria de pobles catalans, i que per tant el resultat va estar un augment espectacular dels vots dels partits d'esquerra. El percentatge de votants també va estar força elevat,

ELECCIONS AL CONGRÈS DELS DIPUTATS

TAULA A		TAULA B	
Electors censats	590	Electors censats	511
Nombre de votants	462	Nombre de votants	400
% participació	78%	% participació	78%
DISTRIBUCIÓ DELS VOTS		DISTRIBUCIÓ DELS VOTS	
Vots blancs	3	Vots blancs	2
Vots nuls	1	Vots nuls	0
Partit dels Socialistes de Catalunya	94	Partit dels Socialistes de Catalunya	109
Partit Popular	44	Partit Popular	37
Convergència i Unió	150	Convergència i Unió	135
Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i Alternativa	24	Iniciativa per Catalunya Verds-Esquerra Unida i alternativa	14
Esquerra Republicana de Catalunya	145	Esquerra Republicana de Catalunya	100
Els Verds- L'Alternativa Ecologista	1	Els Verds- L'Alternativa Ecologista	1
		La Falange	2

ELECCIONS AL SENAT

TAULA A		TAULA B	
Electors censats	590	Electors censats	511
Nombre de votants	458	Nombre de votants	400
% participació	78%	% participació	78%
DISTRIBUCIÓ DELS VOTS		DISTRIBUCIÓ DELS VOTS	
Vots blancs	6	Vots blancs	4
Vots nuls	13	Vots nuls	7
Benita Aizcorde Bausili (EI-ADD)	2		
Adolfo Criado Gabarró (PP)	42	Adolfo Criado Gabarró (PP)	33
Josep Llobet Miro (PP)	38	Josep Llobet Miro (PP)	31
Divina Pons Cererol (PP)	38	Divina Pons Cererol (PP)	31
Ramon Companys Sanfeliu (CIU)	160	Ramon Companys Sanfeliu (CIU)	137

Carles E. Florensa Tomàs (CiU)	157	Carles E. Florensa Tomàs (CiU)	134
Francesc X. Marimon Sabaté (CiU)	157	Francesc X. Marimon Sabaté (CiU)	133
Esther Doñoro Moya (POSI)	2	Esther Doñoro Moya (POSI)	3
		Rodrigo Moreno Planisolis (PCPC)	2
		Lourdes Rubio Casas (PCPC)	2
Josep M. Batlle Farran (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	223	Josep M. Batlle Farran (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	197
Maria Burgués Bargaés (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	218	Maria Burgués Bargaés (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	196
Josep M. Esquerda Segués (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	229	Josep M. Esquerda Segués (PSC-PSOE-ERC-ICV-EUIA)	202
Anastasio Llenera Serrano (EV-AE)	8	Anastasio Llenera Serrano (EV-AE)	6
		Maria Jimenez Fernandez (P.H.)	1
		Roso Tomasa Solsona (PFiV)	1

EXCURSIÓ A FIGUERES (21-03-04)

El diumenge dia 21 de març, un autocar sortia d'Artesa de Lleida, en direcció cap a Figueres. La finalitat no era altra que una visita al museu Dalí, situat en aquesta població, una visita a Roses i Ampúria Brava. Cal recordar que enguany se celebra el centenari del naixement d'aquest gran artista, Salvador Dalí, i que aquesta és una manera de retre un homenatge merescut a aquest català Universal.

CONÈIXER A FONS LA INFORMÀTICA

Els dimecres, dia 24 i 31 de març, es va organitzar a Casa la Vila, unes jornades informatives, per ajudar a millorar els coneixements informàtics dels artesencs i artesenesques.

Les xerrades van estar donades pel Josep Minguet Olomí, regidor de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida i expert en aquesta

matèria, qui de manera totalment desinteressada es va oferir per dur a terme aquesta tasca. Saber què hem de tenir en compte alhora d'adquirir un ordinador, conèixer el significat de les paraules tècniques en informàtica, i en definitiva familiaritzar-nos amb tot aquest món, van ser els objectius d'aquest petit curs, que malgrat l'interessant i actual del tema no va rebre gaires oients.

OBRES AL DIPÒSIT VELL SOTERRAT

Recentment s'han iniciat unes obres de millora i adamentament del dipòsit vell soterrat, ubicat a la vora de la carretera d'Aspa, prop de l'omplidor. Un dipòsit cobert per una esplèndida volta escarcera, construït el darrer quart del segle XIX i en ús fins després de la Guerra Civil.

L'ajuntament que compta per aquesta obra amb una subvenció de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de 8000 euros, vol intentar aprofitar aquest espai, per tal que esdevingui d'ús públic.

MARÇ		
DIA	HORA	ACTIVITAT
7 de març	2/4 de 7 tarda	Pel·lícula de cinema: MATRIX REVOLUTIONS
14 de març	2/4 de 7 tarda	Pel·lícula de cinema: TIME LINE
21 de març	2/4 de 7 tarda	Pel·lícula de cinema: PLANTA 4a.
27 de març	8 tarda	Pel·lícula de cinema: EL BUEN LADRON
28 de març	6 tarda	Espectacle de Xarxa, amb el grup CATACRACK, amb l'obra "LA VENTAFOCES"
ABRIL		
DIA	HORA	ACTIVITAT
4 d' abril	2/4 de 8 tarda	Pel·lícula de cinema: BUSCANT A NEMO (en català)
9 d' abril	2/4 de 8 tarda	Pel·lícula de cinema: EL ULTIMO SAMURAI
11 d' abril	8 tarda	Ball amb l'orquestra AQUARIUS
	2/4 de 12 nit	Pel·lícula de cinema: BAJO EL SOL DE LA TOSCANA
18 d' abril	2/4 de 8 tarda	Pel·lícula de cinema: EL JURADO
24 d' abril	10 del vespre	Pel·lícula de cinema: BON VOYAGE
25 d' abril	6 tarda	Espectacle de XARXA amb el grup JAUME BARRI amb l'obra "ANIMACIÓ"

IMATGES de

Ramon Serra

l'Actualitat Artesenca

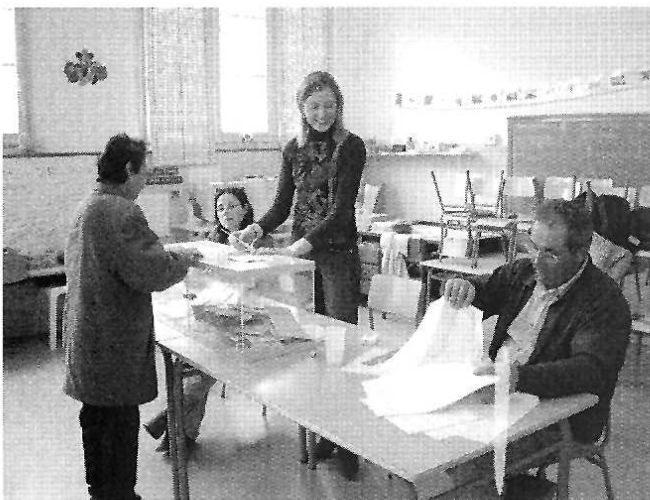

Homenatge a Mercè Vilalta

Actuació de Jordi Oró al Cafè del Teatre de l'Escorxador

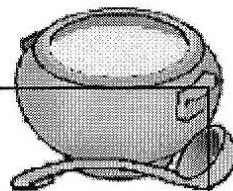
Trobada de puntaires al carrer Europa

Meses de votació de les Eleccions Generals

LA CUINA D'ABANS

Adolf Costafreda

Des del començament de la publicació d'aquesta pàgina sobre receptes de la cuina d'abans, hem anat dient que les nostres àvies tenien força inventiva per fer allargar els plats i, sobretot, per aprofitar els materials més barats que tenien al seu abast: les potes de corder, per exemple. Encara que gairebé tothom menjava potes de corder, nosaltres només en tenim registrades dues receptes que són les que apuntem a continuació.

La dificultat principal de coure potes de corder no era la seua elaboració, sinó la seua preparació. Efectivament: aquestes potes, prèviament s'havien de pelar i això no era gaire fàcil. Les potes, per a poder-les-hi treure la pell s'havien d'escaldar, però no s'havien de tenir gaire estona dins l'aigua bullent, doncs podien revordonir-se. Hi havien de ser els temps just de resar un parenostre.

POTES DE CORDER AMB TRUMFES

Ingredients: potes de corder, patates, sal i oli

Un cop les potes pelades i tallades es posen a coure en una l'olla amb la sal corresponent. A part, en una paella, es fregeixen les patates tallades a trossos grossos. Un cop fregides s'aboquen a l'olla amb el seu oli i es deixa coure tot junt una estona més.

POTES DE CORDER ESTOFADES

Ingredients: Potes de corder tallades a trossos, ceba alls i julivert, patates, sal i oli

Es posen les potes a coure amb aigua i sal, quan això ja està gairebé cuit, s'hi tiren les patates. A part es fa un sofregit amb la ceba, els alls i el julivert i un cop fet, es tira dins de l'olla i es deixa bullir una estona tot junt.

TRUMFES ESTOFADES

Ingredients: Trumfes, ceba, tomata, alls oli i sal

Es fa un sofregit amb la ceba, la tomata i els alls. Quan el sofregit ja està fet, s'hi posen les trumfes tallades a trossos grossos, es cobreixen d'aigua i es deixa coure tot junt fins que les trumfes siguin ben cuites.

OUS ESCLAFATS

Ingredients: Ceba, tomata, ous, oli i sal

En una paella amb oli, se sofregeix la ceba, els alls i la tomata. Quan tot això està ben cuit, es trenquen els ous i s'aboquen directament dins del sofregit. S'espera que la clara estigui ben blanca i ja es poden treure (la clara queda cuita i el rovell una mica cru).

BRÒQUIL FREGIT AMB OUS ESCLAFATS

Ingredients: bròquil, cansalada blanca, ous, oli i sal

En una paella amb força oli, es fregeix la cansalada blanca tallada a talls prims i petits, fins que sigui ben rosa. S'hi aboca el bròquil, ja cuit i escorregut i es fregeix una bona estona amb l'oli i la cansalada. Un cop ben fregit, es van trencant els ous, es tiren un a un directament dins la paella i es deixa que es coguin sencers.

NOSALTRES

Alba Bosch

CAPÍTOL 6 <Tot s'acaba, tot comença>

- *Tinc curiositat per saber què ens dirà el Flavià...*

- *Segur que només vol saber com estem, Blai.* –va dir l'Estrella.

- *Aquest paio amaga alguna cosa...* –va afegir l'Abel.

- *Au va nois, deixem de preocupar-nos. El que hem de fer ara és anar cap al bar, que el Flavià ens espera.* –va dir finalment la Gisela.

Els quatre amics van sortir del local. Van tornar a mirar aquelles grans lletres vermelles on hi deia *Flavià*. Tots van pensar que aquell nom era el més encertat.

A mesura que s'allunyaven del local, es sentien més estranys. Portaven de nou a dins aquella sensació que tenien abans de conèixer al Flavià. Un altre cop notaven que passaria alguna cosa... Què podia ser? Tots ho sentien, però ningú no ho va dir en veu alta. Preferien caminar en silenci fins arribar al seu destí: aquell bar on s'havien retrobat, aquell bar on es van refugiar de la pluja. El bar "Victòria", un lloc que va contribuir a estrènyer una mica més les seves vides.

Quan van arribar a la porta del bar passaven ja deu minuts de les cinc. Això volia dir que el Flavià ja havia començat el seu torn. Però quan van entrar, es van quedar sorpresos al veure que no hi era. Darrere la barra però, hi havia una noia jove i maca, d'uns vint anys, que estava netejant el taulell. En aquells moments al bar no hi havia ningú més, totes les taules estaven netes i buides.

- *Voleu alguna cosa?* –va dir la veu dolça d'aquella noia.

- *Sí, volem saber a quina hora arriba el Flavià* –va dir el Blai.

- *El Flavià?* –va repetir la noia estranyada.

- *Sí, que passa alguna cosa?* –va preguntar la Gisela.

- *El Flavià va marxar ahir.*

- *Com que va marxar?* –va dir l'Abel sorprès.

- *Sí, em va dir que havia trobat una feina*

molt bona, el que no em va dir és on. Va agafar el tren i se'n va anar. Em va deixar una nota on hi diu "vosaltres". La veritat és que aquest Flavià era una mica estrany...

- *Espera, has dit "una nota"?* –va preguntar el Blai.

- *Segur que és per nosaltres!* –va dir l'Estrella.

- *Espereu un moment que us la porto.*

L'Estrella va obrir aquella carta i va començar a llegir:

Estimats "vosaltres":

Em sap greu haver marxat d'aquesta manera. No sé si em tornareu a veure. Ara ja no em necessiteu. Espero que les coses us continuïn anant tan bé com fins ara. Sempre vostre:

Flavià

Han passat els anys. La Gisela, l'Abel, el Blai i l'Estrella continuen sent grans amics. Gairebé totes les tardes es troben al *Flavià*. Mai han oblidat la manera que es van conèixer, i sovint encara parlen d'aquell home que va fer que les seves vides s'unissin.

Però, que se'n va fer del Flavià? Diuen que un dia, algú se'l va trobar parlant amb quatre nois, en un bar...

Fi

M
O

ENCREUATS

M. A. Navarro

Solucions a la pàgina 30

S

HORIZONTALS: 1. Cirurgia dels ossos. 2. Natural de Ceret. Varietat de vermell. 3. Prefix llatí (un). Pla Nacional Legal. Fer el niu. 4. Línia Social. Conversa, col.loqui. Nom de consonant. 5. Certa malaltia infecciosa. 6. Al revés, diminutiu de peça, moneda. Petits, menuts. 7. Canal de TV de pagament. Al revés, conjunt de sons musicals. 8. Revolució Industrial. Sud-est. Austríac, austral. 9. Conjunt d'ossos. La primera. La mateixa. Consonant. 10. Al revés, ocell gros que no pot volar. Magistrats de l'antiguitat. No dolent. 11. Que sedimenta. 12. Consonant. Danyeu, espatlleu. Unió de Pagesos.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2							■					
3				■				■				
4			■							■		
5												■
6	■							■				
7					■							
8			■			■						
9							■		■		■	
10				■						■		
11												
12		■								■		

VERTICALS:

1. Amagat, incògnit. Marcel (.....) Escriptor francès. 2. Qualitat de sensual. 3. Prefix llatí "tres". Tub tot desgavellat. Fibra secretada per certs cucs. 4. Vocal repetida. Divinitat femenina. El quatre romà. 5. Al revés, element gasós noble o rar. Inflor, inflamació. 6. Guariment, remei. Assumpte, projecte. 7. Cinquanta. Bony, quist. Sufix químic. 8. Actini. Article masculí. Eva (.....) Evita. 9. Sanguinolent. Dóna nom a l'estatut o al pantà. 10. Tres. Bota, es llança. Xifra romana. 11. Que fa o treballa les imatges. Cert mamífer (brau,toro). 12. Atmosfera, vent. Al revés, que substitueixen o representen al nom.

Carnaval 2004

DISCURS DEL CARNESTOLTES

Hola a tothom !!!

Em diuen Carnestoltes,
Rei dels poca-soltes.

D'any en any vinc aquí,
perquè m'agrada divertir

Sou un poble molt dens
ja que de farres i festes n'esteu plens,

La panxa ben tipa, i una bona rialla
i que ningú es passi de la ratlla

L'AVE aviat passarà
i per acabar-ho d'adobar
un aeròdrom molt pròxim
us volen encolomar.

Una nova llar d'infants heu construït
per fer il·lustres els més petits
i portar-los de dia i nit.

L'escola es fa petita i el pati s'engrandeix
a veure si d'una vegada Ensenyament es decideix.

Als pagesos hem de felicitar
Ja que als temporers han allotjat
i alhora els hem de recordar
que és un servei municipal

La comissió de festes, ha tocat fons
i ara heu de ser bons minyons
si d'actes en voleu a milions

Que res us passi per alt,
Ni tampoc per baix
doncs, plenes de senyals,
les vies públiques us han deixat.

Al Jordi Oro heu d'agrair
que recuperi la veu d'ahir
i en un CD recopilii
cançons que són de lluir

I ara tots a cantar i ballar
i també, a buscar el berenar,
que l'associació de dones us servirà,
caram que estrany, doncs, l'Hostal vell, no serà

I no podem pas acabar
sense fer-nos sentir més enllà,
agafeu doncs, el xiulet
que una gran pitada ho posarà de manifest

Que la Festa continuï.

El Carnestoltes

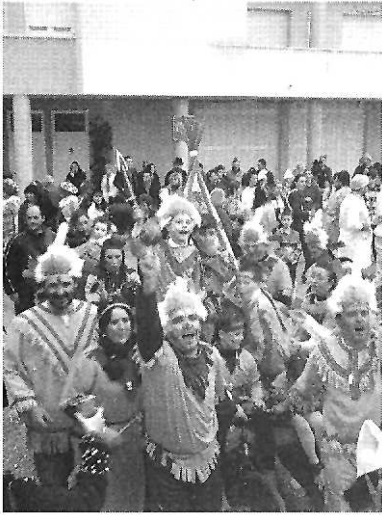
Prova de l'ou

Colla dels indis

Rua de Carnaval

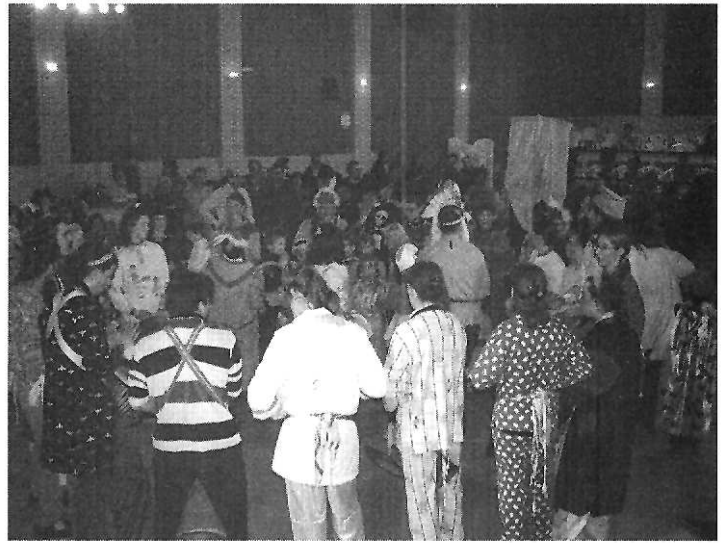
Rua de carnaval

Crema del carnestoltes

1r. i 2n. premis disfresses adults (Foto P. Mas)

Ball de carnaval

3r premi disfresses adult

Premi al millor rètol

Carnestoltes

1r. premi disfresses infantils

2n. premi disfresses de grup

2n. premi disfresses infantils

1r. premi disfresses de grup

3r. premi disfresses de grup

3r. premi disfresses infantils

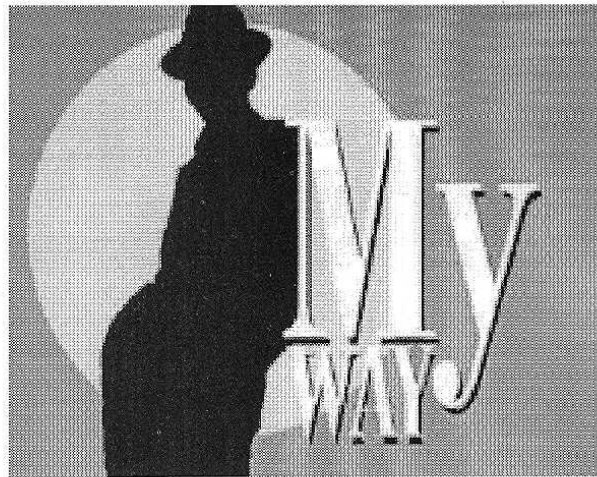
«MY WAY» A LA MEUA MANERA

Felip Domènech

Aquest dilluns de Pasqua, va fer 35 anys que Frank Sinatra va gravar aquesta meravellosa cançó, que ha estat i és per a molts, entre els quals m'hi compto, una manera d'entendre la vida. Sense saber-ho, però, -em pensava que era jo sol- resulta que som desenes de milions de persones al món, que de tant en tant i en moments molt especials i cadascú a la seva manera, sentim la necessitat d'escollar-la. I la veritat, per uns, comporta carregar-se les piles; per altres, aixecar el cap i enfrontar-se a la vida, sentir l'alegria de viure, la constatació que aquesta vida val la pena viure-la ..., però per d'amunt de tot i en qualsevol cas a la teva manera.

Com deia, aquest dia a les onze del matí 35.000 emissores de radio de tot el món, entre elles Catalunya Radio, van punxar-la i de veritat va ser -a la nostra manera-, l'apoteosi de la llibertat. Aquesta cançó, vol ser un repàs a tota una trajectòria, a tota una vida, on, com es comú, hi ha hagut moments de tota mena. Alegries, tristors, fracassos, amors, desamors, moments d'incerteses, altres en què t'has ensorrat fins baix de tot. Però tot ho has viscut, tot ho has encarat i de tot te n'has sortit a la teva manera.

Aquesta cançó, va tenir una gestació decebedora. Composada pel francès Claude François, va ser pensada perquè la cantés la cantant Dalila, però aquesta no la va veure, ni escaient ni atractiva i la va rebutjar. Llavors en una estada a París, el cantant canadenc Paul Anka, va comprar els seus drets, la va gravar i va tenir un cert èxit. Però vet-ho aquí que en una festa de l'aniversari de Sinatra, li va regalar els drets per a gravar-la i es produí el miracle. Aquest cantant, una mica fatxenda i mafiós, però amb una veu única, -de fet se'l coneix com *la veu* -és el millor *crooner* que hi ha hagut mai. Això sí, ha cantat les cançons a la seva manera i sempre amb la cigarreta als llavis i amb got de Jack Daniels a la mà.

Ens hem anat fent grans amb aquesta cançó, cadascú a la seva manera, i la cançó s'ha mantingut fresca, potent, invariable i amb la mateixa força i sentit que tenia el 1969. Ha estat i és una bona companya, ens recorda primer, allò que volíem ser, el món que volíem canviar, i que volíem que fos a la nostra manera. Després de com hem plantat cara a la vida, com l'hem portat, com hem afrontat les adversitats, com hem sabut relativitzar els èxits, sempre d'aquella manera, a la nostra manera.

Ha estat per a molts una teràpia individual i de grup, de com no ensorrar-te mai, que quan les coses et van malament, quan estàs molt fotut, no hi ha guies, ni manuals, ni sermons que valguin, te n'has de sortir tu solet i a la teva manera.

Hauràs estimat, rigut, plorat, hauràs tingut la teva dosi de dolor, els teus cinc minuts de glòria, que et vas pensar que eres famós i que fins i tot podies arribar a ser immortal. Però després t'han volgut fer caure i t'has mantingut ferm. Has tingut dubtes, has patit més del que et sembla que podies suportar. Quan ja no et queda més llàgrimes per plorar, creus que tot ha estat força divertit.

I saps per què?. Perquè ho has fet tot a la teva manera.

Abril 2004

BRINDIS AL SOL

L.F.

Llegia amb perplexitat (“El País, 25-3-2004”) que el Ministeri de Defensa havia qualificat d’*acció bèl·lica* la presa de l’illot de “Perejil” i en conseqüència havia condecorat amb la creu vermella (la concedida a mèrits de guerra) els 65 militars que participaren en el desallotjament de sis gendarmes marroquins de l’illa, sense disparar un sol tret.

Aquesta notícia havia provocat la queixa del col·lectiu d’antics soldats d’Ifni, concretament de “l’Associació Catalana de Veterans de Sidi Ifni” en diferents publicacions (La Vanguardia, revista Sàpiens...). Aquests havien participat fa més de 40 anys, en el que fins ara es podia considerar la darrera guerra colonial a l’Àfrica, una guerra oblidada i ignorada pels diferents governs i també per part dels historiadors.

De fet, continuen reclamant un reconeixement per haver defensat, diuen, una causa sense gaire justificació, pel sentit del deure, de la dignitat i pel respecte als que allí van morir.

És possible que els més joves a penes tinguin coneixement de Sidi Ifni. La presència espanyola en aquesta zona d’Àfrica paral·lela amb les illes Canàries, es remunta al 1476, tot i que l’ocupació del territori és relativament recent: El 1934, la II República havia posat aquest territori sota una administració especial. Ifni era una franja costanera de 80km. de llarg per 25 de profunditat clarament muntanyosa. Poc abans de començar la guerra comptava amb 50000 habitants, dels quals 9000 eren espanyols, la gran majoria militars.

El 1956 Espanya concedeix la independència al protectorat espanyol al Rif (Marroc), però es nega a cedir Ifni argumentant que en el Tractat Hispano-marroquí de 1767 el soldà del Marroc havia declarat que els seus dominis no arribaven fins allí. En aquesta època la situació de l’exèrcit espanyol a la zona era desastrosa: La segona companyia de la *I Bandera de Paracaidistas* (cos d’èlit) gairebé no tenia municions per als vells màusers, els vehicles eren

una ruïna, l’aviació no tenia bombes i part de la munició era inservible.

El 1957 uns 40000 guerrillers, antics membres de l’Exèrcit d’Alliberament marroquí, ajudats per desertors de les forces espanyoles i membres de l’Exèrcit Reial, van llençar una ofensiva contra els destacaments espanyols a la zona. Malgrat que el seu armament no era

superior al de les tropes colonials espanyoles, comptaven amb dos avantatges: Coneixement del terreny i suport de la població indígena.

L’exèrcit espanyol no estava preparat (les armes nord-americanes rebudes com a part de l’acord de 1953 sobre la instal·lació de bases militars dels EUA a Espanya, no podien ser utilitzades contra els altres aliats dels EUA, com era el Marroc). Les tropes espanyoles de reforç van creuar l’estret de Gibraltar amb bombarders Junker i Heinkel, clàssics de la Segona Guerra Mundial.

Els regiments van haver de passar el Nadal sota el foc enemic. Pel Cap d'Any, el règim va organitzar una caravana d'artistes per distreure el personal: Carmen Sevilla i l'humorista Gila fent la seva famosa paròdia del soldat.

Gener i febrer de 1958 van ser molt durs, els atacs eren ferotges i en aquesta etapa es produïren el major nombre de morts.

Les tropes espanyoles amb l'ajuda francesa van fer possible que el 30 de juny de 1958 aquella guerra es donés per acabada. Ifni passaria a ser província espanyola fins al 1968 que seria cedida al Marroc.

A la guerra d'Ifni van lluitar uns 15000 soldats,

dels quals uns 4000 eren catalans, van morir al voltant d'uns 500 soldats.

Com a participants forçats d'aquesta guerra absurda, els prop de 400 membres de l'Associació Catalana de Veterans de Sidi Ifni reclamen una consideració i un reconeixement que mai han tingut. Igualment, tampoc el govern ha volgut atorgar condecoracions reservades a temps de guerra, als militars morts a l'Iraq. En aquest ambient convuls pels darrers esdeveniments terroristes, enmig de les protestes antibel·licistes, alguns poden continuar fent *brindis al sol*.

RECONeixEMENT PEL 80 ANIVERSARI DEL C. F. ARTESA

En la Nit de l'Esport que anualment es celebra a Lleida, l'Associació de Periodistes Esportius de Lleida va lliurar una placa de reconeixement al C. F. Artesa de Lleida amb motiu del seu 80è aniversari.

En la foto cedida pel diari *La Mañana* de Lleida podem veure a R. Costafreda, membre de la junta del club, en el moment de recollir la placa de mans del Sr. Costa, Delegat de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya a Lleida.

AMB POQUES PARAULES

Felip Gallart

NERUDA

Aquest any Neruda tindria 100 anys. Dades com aquesta et fan sentir el pas del temps i com, inexorablement i si hi ha sort, la maduresa també arriba. Ens fem grans amb els anys que passen, evidentment. I ens n'adonem amb l'envelliment de tot el que ens envolta. Amb la lenta desaparició de tot el que ens envolta. Un segle són molts anys. Un segle fa que Neruda pertanyi plenament al segle que ja ha passat.

Neruda és un dels poetes que il·luminaren els meus anys d'adolescent. El llegia amb veritable passió. *Veinte poemas de amor y una canción desesperada*, *Los versos del capitán*, els *Cien sonetos de amor* o les seves magistrals "Odas elementales" van caure a les meves mans en una edat especialment receptiva. La seva poesia cordial, afable, directa, elemental, esdevenia propera i entranyable. Cantava a les coses quotidianes, a la gent corrent, anònima i sacrificada. Cantava un món on ningú no fos més que l'altre. Cantava la llibertat, la justícia i un amor sense prejudicis, fresc com l'aigua, elemental.

Va morir l'any 1973, poc després de rebre el premi Nobel de literatura i poc després que Xile caigués esclafat pel dictador Pinochet. Aquell any també van morir Pablo Picasso i Pau Casals. Fou l'any dels tres Paus. Neruda va morir segurament de tristesa, va morir sol i trist en veure trepitjades i usurpades les llibertats de Xile, d'aquell país que tant estimava i que va renunciar a presidir en lloc del seu amic Allende. Xile, Xile sempre al cor. Jo només era un nen d'11 anys, però veia llàgrimes als ulls d'aquells que estimava, de la bona gent que creien en les millors coses quan els sequaços del Pinochet, ajudats pels USA,

bombardejaven el Palacio de la Moneda on Salvador Allende i els darrers resistents lliuraven la vida per la llibertat de Xile. Els estadis s'omplien de presoners i pels rius baixaven els cadàvers dels desapareguts. Xile de Neruda, d'Allende, del cantant Víctor Jara que recordava la pobra Amanda i que va morir de forma ignominiosa. Xile on les ées belles idees de llibertat, igualtat i socialisme foren definitivament anorreades. 30 anys ja d'aquell 11 de setembre de Xile, un 11 de setembre tan trist com el nostre 11 de setembre de 1714. Jo, llavors ja vaig intuir que eren més importants les paraules, els versos d'aquell poeta que no pas les rodes

dels tancs que amb el seu avenç inexorable trepitjaven les llibertats d'aquell país llatinoamericà i amb ell totes les llibertats del món. Les paraules no aturen els tancs, és ben cert, no aturen les bales ni els canons. Però els versos romanen perquè siguin llegits, recitats, sentits com en el mateix dia que els poeta els oferí al món. I quan del

pas dels tancs i del trajecte de les bales no en queda sinó un mal record vague i llunyà, els versos de Neruda continuen servint per cantar les mateixes coses, continuen servint per estimar les mateixes coses, per seguir somniant en un amor d'aigua marina, en un món on els homes i les dones només hagin de callar pels petons que es donin. Somniar i lluitar per assolir-lo: un món millor per a tots, tots companys i companyes.

100 anys de Neruda, 30 anys sense Neruda. Un segle són molts anys. Neruda pertany al segle XX, però la seva poesia resta per sempre entre nosaltres. És la nostra victòria, la nostra petita victòria contra el pas del temps.

L'11-S I L'11-M I LES SEVES VERITABLES CAUSES

Assemblea Aturem la Guerra d'Artesa de Lleida

“*Ara que som junts, diré el que tu i jo sabem i sovint oblidem...*” (Raimon)

Segons tots els experts, les Torres Bessones mai no haurien pogut caure de la forma en què ho van fer si no haguessin esclatat bombes als fonaments. Les proves van ser esborrades a tota pressa, abans que no es poguessin confirmar.

Al Pentàgon no s'hi va estavellar cap avió, sinó que va ser un míssil. Les inequívokes filmacions de la càmera de seguretat de la benzineria que hi ha a pocs metres de l'edifici, van ser requisades per l'FBI no gaires hores després dels fets.

Els moviments borsaris d'aquells dies al voltant de l'11-S van donar fabulosos beneficis, tant a la família Bush i el seu entorn econòmic i polític (són els mateixos noms), com al Bin Laden Group, grup inversor multimilionari de la família del suposat terrorista, que també l'inclou a ell mateix, i que són un gla i carn amb el president dels Estats Units, ja des dels temps del seu pare. Quan encara cap avió, per motius de seguretat, no podia volar pel cel nord-americà, l'únic a fer-ho va ser el que va treure la família de Bin Laden del país, amb permís especial, evidentment, del president.

Hi ha moltes, moltes més mentides demostrades que la història anirà revelant quan, com sempre, ja no tinguin influència determinant per canviar res. I per molt horrible que sigui la veritat, sempre hi haurà la versió dels mentiders i la cega acceptació dels seus incondicionals, que de cap manera estan preparats per saber el que no volen saber.

Quan l'autoria d'un fet criminal no està clara, el primer que cal analitzar és qui n'ha sortit més beneficiat, el que en jurisprudència se'n diu *a qui aprofita el crim*. En el cas de l'anomenat terrorisme islàmic, està clar que el gran beneficiat és el món capitalista i més concretament l'imperialisme cristià dels Estats Units, que han trobat o dissenyat l'excusa perfecta per fer el més gran negoci de la història. Cada atemptat els dóna més justificacions davant el món per expandir la seva supremacia i el seu poder, així com per amagar les seves

autèntiques intencions, però totes les proves acaben demostrant tard o d'hora que són ells mateixos els qui estan al darrera del terrorisme, ja sigui per acció directa o per passivitat, que en el fons és el mateix. A canvi de les vides d'uns quants desafortunats compatriotes, envaeixen països, maten milers de persones, desenvolupen l'economia militar i s'aproprien dels bens desitjats, el principal dels quals és el petroli, però no l'únic.

Només per mencionar un exemple que ens toca de prop, la guerra de Cuba. Els Estats Units van declarar la guerra a Espanya, acusant els espanyols d'haver volat el cuirassat *Marine*, en el qual hi van morir 286 tripulants nord-americans. Tot i que tant els informadors tècnics, com la premsa internacional, com els mateixos testimonis directes que ho van veure tot, allà al moll de l'Havana, ho van negar rotundament, el govern nord-americà mitjançant la seva premsa va generar un odi i una ànsia de revenja vers els espanyols, que va acabar en guerra primer i a convertir el Carib i el Pacífic en zona d'influència indiscutiblement americana després. El *Marine* anava ple de torpedes i de dinamita i una explosió interna d'autoria humana va causar el desastre. Els espanyols no van fer absolutament res, però van ser declarats culpables pels propis autors i la resta és més o menys el mateix que ha passat amb els àrabs; guerra i apropiació dels bens cobdiciats. Hi ha més exemples, tant anteriors com posteriors i d'importància vital en la història, però és que no acabariem mai...

El repartiment de la part principal del pastís econòmic de l'Iraq ja està fet, però els està costant despeses molt altes a nivell, sobretot, polític i d'imatge. El dia a dia, només per les notícies que ens permeten rebre, és patètic i calen revulsius. L'atac a Madrid de l'11-M, vist en aquest context, que possiblement és el que val, apunta en la mateixa direcció: la implicació internacional en la lluita antiterrorista i en la *reconstrucció* de l'Iraq que beneficia els interessos dels Estats Units, que veuen com, per molt poderosos que siguin, no s'ho saben fer sols. Escampar la por mitjançant atacs com els de Madrid és un argument infal·libre per

continuar portant les coses com tenen previst. Que el PP espanyol hagi perdut les eleccions no té cap importància per a ells i no els perjudica que el poble els hagi castigat, fins i tot ho podien haver calculat com tàctica de “despiste”. És gairebé impossible que el PSOE pugui nedar contra corrents tant poderoses i el més probable és que pateixin un desgast polític que podria portar-los a perdre les properes, si el poble valorés que els seus vots no han estat ben administrats. I quatre anys, després de tot, tampoc no són tant...

Si Al-Qaeda realment lluités contra els interessos dels Estats Units, llavors es podria dir que ells sí que lluiten contra el veritable terrorisme, encara que els mètodes de la mort d'innocents són sempre injustos i condemnables. Però ens temem que la veritat és molt més maquiavèlica i terrible: Al Qaeda treballa pels Estats Units mitjançant Ossama Bin Laden, el qual recluta voluntaris amb el tema de l'Islam i l'excitació de les armes, drogues i diners, i els fa fer els atemptats, suïcides o no, que els convenen per assolir el que anomenen *nou ordre mundial*, com ja ens han fet saber. No hi ha més, totes les proves porten a això i la resta és pura *calderilla*, no hi ha religió més radical que la del poder i par ara no s'aturaran.

Per acabar d'alguna manera: considerant que el president Bush ha estat el seu digne professor i amic en aquests darrers anys, fóra interessant posar el del bigoti davant la màquina de la veritat i preguntar-li què en sap de tot plegat, rere aquest somriure enigmàtic de Gioconda barata amb què, diu, s'acomiada per sempre de la política activa...

Ara i sempre, Fora les Tropes de l'Iraq!

“No, jo dic no, diguem no: nosaltres no som d'eixe món...” (Raimon)

SORTIDA A MONTBLAC

La Junta de la Femosa

L'Agrupació Cultural La Femosa ha organitzat pel diumenge dia 9 de maig una visita guiada a la vila de Montblanc, la qual l'any 1947 fou declarada Conjunt Monumental i Artístic (avui Be Cultural d'Interès Nacional). El viatge es farà amb autocar ja que hem pensar que era la forma més còmoda per tothom.

Molts segurament ja coneixeu Montblanc per haver-hi fet visites particulars, però no és el mateix visitar-lo per lliure sols, que fer-ho seguint el conjunt monumental de la mà d'una persona experta.

Dels itineraris programats pel responsables del Museu Comarcal de la Conca de Barberà hem triat fer el reduït, que inclou visita pel centre històric de Montblanc, la Seu Central Museu i els Museu Molins de la Vila, d'una

durada aproximada de tres hores.

Després de la visita hem programat dinar tots junts al restaurant *La Braseria del Mallol*, prop de Montblanc i un cop acabat el dinar retorn al poble.

El preu d'aquesta sortida, autocar, guia, entrades als museus, més el dinar és de 35 euros per persona. L'hora de sortida d'Artesa serà les 9 del matí des de davant *La Comasala*.

ESTIMAT MIQUEL

(MIQUEL MARTÍ I POL, EN HOMENATGE)

Eulàlia Solà

Poques vegades en la història de la literatura hem sentit un autor tan a prop de la gent. No ens va sorprendre la seva mort, la sentíem arribar des de feia molt de temps, però sí que ens va doldre. Associacions culturals i no culturals, centres escolars, persones de variada índole...li han dedicat unes paraules, un pensament de gratitud per aquesta entesa, aquesta complicitat que hem sentit tantes vegades en llegir els seus versos.

Arribats ací ens hem de preguntar el motiu d'aquesta entranyable connexió.

Segurament que no desvetllàriem cap secret si diguéssim que és una **poesia d'arrel autobiogràfica i basada en l'experiència**; vegi's per citar-ne només dos exemples el recull *La Fàbrica* (1970) i *Llibre d'absències* (1984) amb motiu de la mort de Dolors Feixas, la seva primera dona. Però aquest fet no el diferenciaria de la gran majoria d'escriptors i escriptores que basen llur obra en les mateixes característiques. El fet diferencial de la seva obra seria, possiblement, **el to i l'estil discursius i descriptius** per sobre d'un tipus de vers imaginístic o conceptual que molts cops ens suggereix una realitat personal – tan interessant com vulgareu- però amagada sota un complicat món de recursos expressius i simbòlics. Per això en la seva poesia, per damunt de la forma, hi predominaria una **intencionalitat comunicativa** que explicarà experiències que tothora estaran en sintonia amb la sensibilitat del lector. Un lector que contempla, analitza, pateix, gaudeix i evoluciona com qualsevol ésser humà, obert a observar la seva interioritat i també l'entorn particular i general que l'envolta. Es un lector que se sent viu i viure a través dels versos de Miquel Martí i Pol. Per què si no és el poeta contemporani més llegit?

La trajectòria vital de l'autor serà paral·lela a la seva trajectòria literària, és a dir la segona explicarà la primera i viceversa. Quan va escriure el primer recull de poemes tenia tot just divuit anys: *Porto la tarda recolzada al braç* (1948-1954), etapa que es clourà amb *El fugitiu* (1952-1957). A nivell estètic i literari ... es fa ressò del neopopularisme i de la cançó tradicional, influència del bo i millor

de la generació castellana del vint-i-set, que també trobarem en altres poemes catalans del mateix període. També la descoberta de la funció de la paraula com a veu poètica i com a eina de comunicació (1) p.12.

*Collarets de llum
Quan la tarda fina;
Si el rostoll s'adorm
Tot és de juguina.
Un estel petit
obre l'ull i parla:
-On serà l'amor
Que no puc trobar-la?*

El contingut dels poemes ens parlarà d'una recerca de si mateix, serà una reflexió metafísica i existencial que el portarà de vegades a un diàleg amb si mateix i amb Déu. Però l'home- en Miquel Martí i Pol- se sentirà deseparat en aquest requeriment i el conduirà a una crisi de fe que substituirà per la confiança en allò que és objectivament observable, és a dir la condició humana amb la conseqüent ètica humanística que donarà sentit a la seva vida.

*Has dit: Quan tornaré serà més pur
Allò que estimo tant.
Però no saps, germà, que el retorn no et*

pertany.

*És més: no hi ha retorn.
Et perdràs, com un ocell,
cap a horitzons de foc.*

Si algú diu, però:

*Va estimar,
el teu nom restarà escrit per sempre.
I tu vetllaràs a l'ombra dels vells arbres
quan els enamorats repeteixin les teves
paraules.*

(poema IX del recull: Quinze poemes (1954-55))

La segona etapa es consolida pel fet de sentir-se u i solidari amb la gent que l'envolta al treball i al carrer amb l'entorn immediat, el poble de Roda de Ter on nasqué i on començà a treballar als catorze anys a les oficines de *La blava*, fàbrica de teixits de la població. Aquest tipus de treball mecanitzat i poc creatiu el sent com una llosa. Són els anys seixanta, anys de forta conscienciació social i col·lectiva, on la lluita contra el franquisme porta les classes més desfavorides a reivindicar drets i millores de les condicions de vida. És un exemple *realisme poètic*. Del recull *La fàbrica (1970-71)* recordem entre altres, *l'Elionor*, o aquest altre poema d'una gran força significativa: *Ara Miquel*

*Ara Miquel,
Torna a ser el temps
del fil gruixut i les paraules dures.
Escasseja el diner
I ja és sabut que els poderosos
-planye'ls, Miquel-
només poden permetre's
certes efusions sentimentals
Amb la butxaca plena.
A coll-i-be dels pobres
alternen xurriaca i caramel
Segons el vent que bufa,
però no descavalquen mai.
Miquel, recorda-ho:
únicament pegant sacsades
tots plegats
ens els traurem de sobre.
(... ..)p. 89*

Però l'any 1970 interromp les reflexions solidàries del poeta una greu malaltia d'origen neurològic: l'esclerosi múltiple que cada vegada més en limitarà la parla i la mobilitat. Aquest fet ens introduirà en **la tercera etapa**. Estarà representat, aquest moment, per una reflexió i un enfrontament amb el canvi de vida

que imposa la malaltia Apareixerà amb insistència el tema de la mort i amb l'evident pèrdua de mobilitat, els sentits, i en especial el sentit de la vista, prendran relleu:

*Mireu-me bé: sóc l'altre.
Coix de dos peus,
Sorrut i solitari.
....
No tinc sinó
La veu que em representa.
Adollo mots
I els mots em purifiquen.
Emergiré de mi mateix el dia
que un vent terral
no l'eixugui els ulls. Són altes
les espases de foc
d'aquesta lluita que em serva dret
contra la por i el somni.
Mireu-me bé,
Mireu-me bé: sóc l'altre.*

La lluita serà ara combatre els efectes psíquics de la malaltia. Com diu el poeta, en aquesta situació *la veritable mort és desertar*. Aquest serà el to dels reculls: *Vint-i-set poemes en tres temps (1970-71)* i *Quadern de vacances (1975)*

*No demano gran cosa:
Poder parlar sense estrafer la veu,
Caminar sense crosses,
Fer l'amor sense haver de demanar permisos,
Escriure en un paper sense pautes.
... (p.95 de vint-i-set poemes en tres temps
1970-1971).*

La quarta etapa girarà entorn de la importància del present, viure és l'essencial i la malaltia no ha de ser un impediment per a sentir la vida i amb ella tot el que implica de vitalisme i d'obertura que cal situar entre *Crònica de demà (1976)* i *els bells camins (1984-85)*.

*Mira'm davant aquest full de paper
Confegint mots, convocant amb esforç
Presències obscures. No el regust
D'uns anys esdolceïts, sinó el licor
D'ara mateix que bec a petits glops
Avarament i amargament. Tindràs
La imatge certa d'aquest jo novell
Desposseït de tot, senyor de tot,
Que no projecta l'ombra cap enlloc
...*

Encara haurà de veure nous canvis importants que li transformaran la vida i l'obra: la mort de la primera muller, Dolors Freixas, experiència de dolor, buit i record que deixarà transcrits en poemaris com *Andorra (1983)* i *Llibre d'absències (1984)*.

*Des d'aquesta aspra solitud et penso
Ja no hi seràs més quan treguin fulles
Els pollancs que miràvem en silenci
Des del portal de casa.
Tantes coses
Se m'han perdut amb tu que em resta a pe-
nes
L'espai de mi mateix per recordar-te.
...
(p.163 de Llibre d'absències (1984)*

malgrat el dramatisme també hi haurà afirmació de vida, sobretot amb el suport emocional que li reporta el retrobament d'un nou amor i un segon matrimoni amb Montserrat Sans, situació i sentiments que poetitza a *Els bells camins (1984-85)*

*Amb l'ombra dòcil del teu cos m'avinc
I amb tu reprenc el goig de caminar.
Cap ruta no pot dur-me més enllà
Perquè de tu me'n ve tot el que tinc.*

*Minucios, m'esforço perquè el dring
De cada mot ens faci el viure clar.
Em tempta el foc de l'horitzó llunyà
I amb tu el contemplo, i amb tu vaig i vinc*

*De mi a mi mateix. No hi ha desert
Si de tu em sento dolçament reblert
I els meus ulls dels teus ulls són franc ressò.*

*En tu m'aprenc i em desaprenc en tu
I aquest vaivé tranquil és el que em du,
Fins al centre més pur del propi jo.*

*Amb l'ombra dòcil dins Els bells camins
p.178*

Encara hi ha una **cinquena i darrera etapa** d'aquest itinerari poètic i vital. La ineludible malaltia l'acara amb una vellesa que se li anticipa. Són moments de crisi de creació, d'instabilitat i desconcert. És un nou retorn a la mirada interior que bibliogràficament recull els poemaris *Temps d'interludi (1986-88)* fins a *Llibre de solituds (1997)*. És un interludi que

s'ha de considerar com un balanç de vida i d'autoreflexió. Parla d'ell mateix a través del present i la memòria del passat. El seu moment vital és un signe oscil·latori en què afirmació i negació es van alternant perquè en definitiva la vida és- i Miquel Martí i Pol en l'última trajectòria vital ho veu més clar encara- una tensió entre aquests dos pols, tensió necessària per a seguir-nos interrogant a la recerca d'una resposta que mai no arriba. Així es tanca un procés que començava en la seva joventut amb una gran qüestió metafísica en què ell preguntava i Déu no contestava. Tampoc ara tants anys després, plens d'experiències sàvies, l'itinerari vital de l'autor no troba una resposta convincent als grans interrogants. I nosaltres des de la migradesa humana ens preguntem com podem desvetllar aquests grans interrogants que ens sobrepassen lligats com estem a la presó del temps i de l'espai, a la presó d'un cos i una ment plens d'ambicions, necessitats i projectes que es contradiuen entre si. Per això la mort pot aparèixer de vegades com una alliberació. Com diu als darrers versos:

*Ho deixo tot, però estreno claror
Faré un pas més i fugiré de mi
Per preservar l'empremta d'un desig
Que sé que mai no m'abandonarà.
Perdre la hisenda em dona llibertat.
El mirall s'ha trencat en mil bocins
I en cadascun m'hi veig desmesurat.
Amor, amor que em crides quan no hi sóc,
¿per quins camins massa sovint te'm perds
si et duc al sexe, al cor i al pensament? (...)
Espero el llamp que m'ha de redimir.
A poc a poc, em posaré dempeus.
S'apropa el gran moment. Ho deixo tot.*

Punt i Final dins *Llibre de les Solituds* p. 216.

Bibliografia

Part d'aquest estudi està basat en la introducció a l'obra poètica de Miquel Martí i Pol, fet per:

BROCH, Àlex: *Antologia poètica de Miquel Martí i Pol*. Ed. Barcanova.

ARMENGOL, Roser: *Literatura catalana-2*. Ed. Castellnou p.161.

Revista: *Serra d'Or*. Evocació d Miquel Martí i Pol), genr, 2004.

CONFLICTE LINGÜÍSTIC? A VALÈNCIA, VA COM VA

Pau Marqués

Perduda la consciència de col·lectivitat encara pot mantenir-se l'ús de l'idioma que l'ha creada. A València tothom s'atreveix a discutir sobre la llengua del país perquè, interessadament, el país està per redefinir. Els qui ens governen saben que l'ús de l'idioma és clau per refermar la consciència col·lectiva. L'opció que han triat és clara, però no poden negar la realitat del país. Tot i que és innegable l'existència de dues llengües i el suport legal que les empara, serà l'ús de la gent i el suport institucional el que definiran el panorama. I per damunt de l'ús hi ha també la lectura electoral que fan els polítics, lectura que sembla insistir en la voluntat de no deixar les coses clares, quan no s'oposa clarament a la normalització del català. La política és dura però el país és viu i ple de contradiccions. En resum, al País Valencià és discutible la llengua perquè és discutible la identitat.

1. Per començar, la qüestió del nom

El nom de l'idioma, una qüestió que hauria de ser intranscendent, s'ha presentat com l'eina més eficaç per frenar qualsevol intent de normalització lingüística. Els poders fàctics s'escuden rere la denominació de valencià -tradicional entre nosaltres i que designa, a més, uns trets dialectals propis -per excloure qualsevol altre nom o filiació de l'idioma. Condemnen tot allò que no és *autènticament* valencià si és aquest l'idioma emprat, perquè en el cas del castellà no hi ha res a dir. Qualsevol ús de l'idioma que intente ser normal -més enllà de l'oral i col·loquial- serà considerat *valencià acatalanat* i, per tant, estarà sota sospita. Seguint aquest raonament qualsevol text literari mai no serà *autèntic valencià*. No passa, però, el mateix amb castellà $\frac{3}{4}$ idioma cooficial, que s'interpreta interessadament com a també propi i genuí $\frac{3}{4}$. El castellà dialectal -siga andalús, siga sud-americà- mai no serà qüestionat en la seua autenticitat.

L'Estatut d'Autonomia parla de valencià, però no de la seua filiació catalana, i deixa oberta la possible negació de la mateixa i les conseqüències que se'n deriven. Tot l'anterior

explicaria la inhibició dels poders públics en iniciatives respecte a la llengua que extralimiten el que s'entén per *valencià*. La Generalitat Valenciana no participa en l'IEC ni en l'Institut Ramon Llull, i ho fa amb dificultats en les relacions amb Catalunya que puguen palesar l'existència d'un mateix país. Pel que fa a l'altra llengua cooficial, no hi ha empatx en col·laborar en qualsevol iniciativa -entre les més cridaneres hi ha les coproduccions en castellà amb altres televisions autonòmiques-.

2. La normativització, l'etern problema

Al País Valencià, igual com va passar a Catalunya, hi hagué al llarg de la Renaixença diverses iniciatives de normativització lingüística, algunes de les quals pecaven de massa arcaïtzants i d'altres de massa populistes. Hom veia connatural a la llengua una ortografia caòtica perquè consideraven la llengua reduïda a l'ús col·loquial i vulgar. La normativa fabriana (la que tots fem servir en l'actualitat) aprovada per l'Institut d'Estudis Catalans el 1913, ràpidament es va estendre entre els escriptors valencians, tot i que es van fer algunes adaptacions sobre la marxa. La necessitat d'oficialitzar la lògica valencianització d'aquestes normes culminà en les anomenades Normes de Castelló (1932), promogudes per un grapat d'associacions culturals. Durant la dictadura de Franco l'ús públic de la llengua fou prohibit, perseguit però també permés pel mateix règim. Un exemple d'aquesta permissivitat interessada seran els Jocs Florals de València, que el 1940 van elegir com a reina la filla del dictador. La llengua es mantingué així mateix en les falles i el teatre de sànet. Una llengua, però, empobrida i que ajudava a identificar el populisme localista amb el règim. El conreu literari seguia els mateixos camins que a Catalunya, un llarg silenci, trencat per escasses publicacions, sobretot de poesia.

L'actual Constitució espanyola reconeix la cooficialitat lingüística als territoris amb llengua pròpia, però sense especificar-ne nom, ni el territori, ni les institucions que l'emparen. Sota la protecció d'aquesta indefinició nasqué un secessionisme lingüístic valencià amb la finalitat

d'entrebancar la normalització lingüística que amb l'arribada de la transició política s'albirava. Així, doncs, alguns individus lligats al tardofranquisme prengueren a l'assalt, en un intent de legitimar els seus despropòsits, la centenària associació cultural Lo Rat Penat que havia mantingut viva la flama de la llengua¹. Des d'aquesta institució i d'altres que ells crearen s'inventaren una normativa que els impulsà a publicar les Normes del Puig (1979), estrafolària ortografia que pràcticament ningú no ha seguit mai. Atiada la qüestió per la premsa i les picabaralles polítiques esclatà l'anomenada Batalla de València, nom que hom ha convingut a donar a un període convuls caracteritzat per una obsessiva dèria anticalalanista. La premsa hi jugà un paper importantíssim, sobretot el diari conservador *Las Provincias*, dirigit per María Consuelo Reina, un personatge destacat per la seua bel·licositat en la persecució de l'idioma a qui, fa uns anys, la Generalitat Valenciana en mans dels populars li atorgà la medalla al mèrit cultural.

No podem oblidar que l'Estatut d'Autonomia del País Valencià -on es donaven tots els requisits per ser una autonomia per l'art. 151- fou bloquejat pels sectors involucionistes. A la fi, l'estatut valencià serà un producte de les rebaixes posteriors al Cop d'Estat (1981) i, per això mateix, deixava sense resoldre la qüestió de la denominació de l'idioma, genèricament designat com a valencià, però sense fer-hi esment a la catalanitat del mateix ni a cap autoritat lingüística. Aquesta denominació tradicional, aplicada en sentit restrictiu, donarà suport a maniobres de censura i empobriment de l'idioma amb l'excusa de defensar una *autenticitat localista*. Amb això s'aconseguia dificultar l'expansió d'ús de l'idioma. Qualsevol ús literari o estàndard d'aquest podia ser titllat de catalanista, en el sentit d'aliè, de poc autèntic. Dins de l'àmbit universitari, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana es constituirà de facto en l'autoritat normativa per a actualitzar la norma i l'ús. Les seues orientacions guiaran la producció literària i l'ampliació d'usos socials de l'idioma: premsa, escola, la incipient televisió...

La timidesa del PSPV-PSOE durant els anys en què van governar (1985-1995) i l'agosarat intervencionisme del PP han qüestionat tàcitament aquest estat de coses i han posat sota sospita qualsevol ús de l'idioma que ex-

tralimite el que ells consideren políticament correcte en una societat bilingüe, on el castellà és la llengua indiscutible i els monolingües castellans intocables. Pel que fa a l'ús de *la nostra llengua* -eufemisme generalitzat per no reconèixer la filiació de l'idioma- es persegueix la màxima *autenticitat*, és a dir, el màxim distanciament de les solucions que s'usen a Catalunya.

El resultat de tot plegat ha estat la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (1998), institució de marcat caràcter polític, que nada en l'ambigüitat i en l'allargament tàcit de la conflictivitat lingüística.

3. La dualitat afegida

Una manera de frenar el sentiment nacionalista és frenar la normalització lingüística. A més del secessionisme lingüístic apareixeran una sèrie d'elements de conflicte que bloquejaran qualsevol avanç, tot proposant una identitat polèmica i sempre contestada.

Així, hi haurà la discussió sobre la forma de la senyera. S'imposarà la tradicional de la ciutat de València, amb franja blava coronada, arribant-se a perseguir la senzilla quatribarrada, que no creava conflicte i d'ús normal fora de les comarques centrals del País Valencià. Senyera que durant un breu període en la transició onejava al Palau de la Generalitat de València.

El nom del territori és també qüestionat: si uns l'anomenen País, d'altres en diran Regne, o Antic Regne, els mateixos que acolliran com a aigua de maig la burocràtica denominació Comunitat Valenciana, l'única que l'administració emprà. Algun polític forassenyat ha arribat a proposar la il·legalitat de qualsevol altra denominació. Ara bé, si hom parla de Levante, callen.

L'expansió de les festes de moros i cristians s'intenta col·lapsar amb una expansió ferotge des del poder de les Falles. En el cas de les comarques del Sud, s'adopten aquestes o adapten les Fogueres de Sant Joan al gust faller. El mateix passarà amb les festes de la Magdalena de Castelló. No és una lluita festera, sinó el control ideològic de qui controla la festa, i d'això la Junta Central Fallera (1940) en sap molt.

A la denominació tradicional de valencià intenten contraposar el nom de català, com si aquest darrer fóra estrany i aliè; així, doncs,

rebutjaran qualsevol etiqueta que parles de català. D'aquesta manera intenten crear subtils fronteres en l'àmbit cultural i d'altres. Sempre hi haurà algun salvador de la pàtria disposat a defensar la *invasió* massa reivindicativa de l'idioma que fan els catalans.

Tampoc no es tracta de dibuixar un panorama massa negre; la majoria de la gent no fa cabal de tot l'anterior, i al costat d'aquest purisme provocat, conviuen els intents de normalització lingüística i cultural més agosarats.

4. La mala educació

S'ha estés la idea que els catalans són més seus, i també més intransigents, i que els valencians, per diferents, som més tolerants. Ací s'ha assumit tant la idea del bilingüisme, que moltíssims valencians s'adrecen en castellà a qualsevol desconegut o en usos més formals. No és estrany, doncs, veure dos persones que parlen català, fent-ho en castellà entre elles. O que algú s'expressi en castellà d'una manera més formal, però quan abandone aquesta postura, espontàniament s'apunte a la llengua del país, per ser la natural d'ell o simplement per apresa.

Encara més, aquest concepte d'educació lingüística, duu a que hi haja militants del castellà en defensa dels qui no són bilingües, o pensant en la concòrdia d'un idioma inqüestionable front a l'altre, sempre problemàtic.

5. Els models de la televisió.

Des del principi ni la televisió autonòmica ni els polítics que la tiraren endavant no van voler acceptar una programació monolingüe, malgrat la *Llei d'Ús i ensenyament del Valencià*. Pitjor encara, hom creà expectatives empresarials en el món del doblatge que es veieren ràpidament frustrades. Aquella tebiesa del PSOE es transformà en bel·ligerància en el PP. No és el moment de parlar de continguts i manipulació informativa, sinó de plantejaments lingüístics. La creació d'un segon canal PUNT-2 permeté arraconar-hi la producció en català, que a més es limità així, a determinada programació. Si descomptem, és clar, els nombrosos programes on, oh casualitat, els entrevistats quasi sempre parlen en castellà. CANAL-9 ofereix una programació pràcticament en castellà, incloent-hi pel·lícules, i només manté en català els noticiaris i poca cosa més. Una decisió polèmica i dràstica dels seus directius

(castellanitzats) fou l'expulsió dels assessors lingüístics, *no calien*. Hom proposa un model d'integració lingüística amb presentadors castellanoparlants que, si ho demana el guió, faran servir un valencià barroer. L'exemple més sagnant és Maria Abradelo, inqüestionable presentadora d'un més que discutible programa infantil, Babalà Club, a qui tothom lloa l'esforç criminal de parlar valencià als més menuts, oferint-los un model de pronunciació i expressió lamentables.

Quan TVV començà a emetre, ho féu per la mateixa freqüència de TV3, per tal d'evitar-se la competència d'una televisió que ja existia. Els valencians seguim TV3 gràcies a uns repetidors instal·lats per iniciativa privada. Perduts queden en el temps els intents de segellar-los, o els intents de TVV per tapar el senyal de TV3 els dies de futbol. Els publicitaris es queixaven de la competència deslleial. Ara, quan retransmeten el mateix partit, TV3 al País Valencià ho fa a través del Canal 33.

Dins d'aquesta confusió interessada s'expliquen amb naturalitat postures de valencians que entenen que la TVV no doble pel·lícules per manca de pressupost, i sí que ho faça amb aquelles sèries que els valencians podem seguir per TV3.

Per acabar-ho d'arrodonir, si la televisió havia d'ésser una eina bàsica en la normalització lingüística, i un dels motius de la seua creació, al govern actual de la Generalitat Valenciana li importa tan poc que aposta per la seua privatització.

6. Va com va

És difícil parlar amb objectivitat d'un problema punyent només per a una minoria de gent. És cert que durant els darrers anys s'han fet avanços en l'escolarització i els àmbits d'ús, que es fa cultura de la bona en valencià, que hi ha una societat que batega i tira endavant malgrat la classe política. És saludable, per això, conèixer la realitat de pròpia mà i no quedar-se en el populisme interessat de qui ens presenta com un poble que no aprecia l'idioma propi o que fa bandera d'espanyolitat o es deixa dur per il·luminats victimistes.

Abril 04

Notes

¹ Als anys setanta, per correspondència, jo vaig aprendre a escriure català als curssets *Carles Salvador* que organitzava aquesta entitat.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament: 973 167162

Assistent social: dimecres alterns, 973 167315

Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9 h

Farmàcia: 973 167204

Biblioteca: dimarts i dijous de 6 a 8 de la tarda

La Femosa 973 167874

Adreça electrònica: lafemosa@artesa-de-lleida.xctl.net

Metge: 973 167291

Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius tot el dia, 973 142029 / 973 142033

Museu: Hores convingudes (Ajuntament)

Taxi: 973 167325

Horari dels autobusos que paren a Artesa				
LLEIDA a ARTESA			ARTESA a LLEIDA	
De dilluns a divendres				
11 h		Matí	7 h 10 min	
12 h			8 h	Cogul
13 h 15 min	Albagés - Cogul			8 h 20 min ESO
				9 h 40 min
				12 h 10 min
3 h	Durant el curs	Tarda	3 h 30 min	
4 h	Durant el curs		4 h 15 min	Cogul
6 h 30 min			4 h 30 min	
7 h 30 min	Albagés - Cogul			
8 h 30 min				
dissabte				
11 h		Matí	8 h 10 min	
12 h			9 h 45 min	
13 h 15 min			12 h 10 min	
7 h 30 min		Tarda	4 h 30 min	

SOLUCIONS ALS MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. Osteoplàstia. 2. Ceretà. Carmí. 3. Uni. PNL. Niar. 4. LS. Diàleg. Ge. 5. Tuberculosi. 6. Peceta. Nans. 7. Plus. Melodia. 8. RI. SE. Austro. 9. Ossada. A. A. N. 10. Emú. Efors. Bo. 11. Sedimentador. 12. T. Avarieu. UP.

VERTICALS

1. Ocult. Proust. 2. Sensualisme. 3. Tri. BTU. Seda. 4. Ee. Deessa. IV. 5. Criptó. Edema. 6. Panacea. Afer. 7. L. Llúpia. Oni. 8. Ac. El. Duarte. 9. Sangonós. Sau. 10. Tri. Salta. D. 11. Imaginer. Bou. 12. Aire. Pronoms.

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
carrer dels Gallart, 7.-
25150. Artesa de Lleida.

Aquesta publicació local
rep el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

